

א. הרמב"ם והשו"ע (יו"ד מג,ו) פסקו שאין טרפות בטחול של עוף, ואפילו ניקב כשר. ויש הרבה מחמירים. עש"ך וט"ז שם.

ב. הנודע-ביהודה (קמא יו"ד יז) כתב להקל בנקב בטחול שמתחילת ברייתה, ונמצא הדבר בעגלים בכמה אזורים. ע"ש).

ב. אמר רכיש בר פפא בשם רב: לקתה בכוליה אחת, כגון ע"י מוגלה (רש"י) או מסמוס. (ערי"ף רמב"ן ר"ן ורא"ש) – טרפה. וכן פסקו המורים-בטרפות שבא"י. ואמרו עוד: דוקא בשהגיעה הלקות למקום החריץ, באמצע הכוליה ששם הגידים מעורים.

מים זכים בכליות – כשרה. ודוקא כשהם צלולים ואינם עכורים ואינם סרוחים.

כליה שהתקטנה (מחמת חולי), בבהמה דקה – עד כפול, ובגסה – עד כענבה בינונית.

א. כשהגיע לשיעורים אלו – טרפה. רמב"ם ורמב"ן. ובה"ג כתב שבשיעורים אלו עדיין כשרה.

ב. יש פוסקים (עפ"י הר"ף), שבמוגלה ומים עכורים, אף אם לא הגיע לחריץ – טרפה. ע' בפוסקים יו"ד מד,ב.

ג. בעוף – כתב הרמב"ם, אין לו שיעור למטה. וכן אנו נוקטים להלכה שאין טרפות בכליות של עוף, בין לענין התקטנות בין לענין לקות ושינוי מראה וכו'. עפ"י יו"ד סו"ס"י מד. וע"ע שבט הלוי ח"ב יז.

ד. נקב אינו פוסל בכליה כלל, ואפילו הגיע למקום החריץ. ר"ן ורא"ש. וע' גם במשנה להלן סח. וברש"י, ומשמע בין נקב בין חתך).

ג. חרותה, כלומר ריאה שצמקה ויבשה עד שנהייתה כחריות של דקל – בידי אדם (מחמת בהלה) – טרפה. בידי שמים – כשרה. ר' שמעון בר"א אומר: אף בידי כל הבריות טרפה. ומסרו אופן בדיקה אם בידי שמים או בידי אדם – ע"י השריית הריאות במים חמים / צוננים, מעת לעת. (ודנו הפוסקים אם מועיל או צריך בדיקה באופן הידוע לנו כיצד נחרתה).

א. יש שכתבו שר"ש ב"א מוסיף ואינו חולק. ע' חרושי הר"י מנרבונא; תבו"ש לו; רעק"א.

ב. צמקה מחמת חולי – נראה שדינה כצמקה מחמת פחד בידי שמים. ר"מ קויס).

ד. הגלודה (= שנקלף עורה) – ר' מאיר מכשיר וחכמים פוסלים. וכן העידו אלעזר ספרא ויוחנן בן גודגדא, וכן העידו בשם ר' טרפון, שפסולה. ואמרו שגם ר' מאיר חזר בו. ואם נשתיר בו כסלע – כשרה. ופרש שמואל, סלע שאמרו – כסלע על פני כל השדרה כולה. רבב"ח אמר: בראשי הפרקים שבגופה. ר' אלעזר בן אנטיגנוס משום ר"א בר' ינאי: במקום טיבורו. ניטל העור מכולה מלבד במקומות אלו (ואולי אף ברובם. ע' חזו"א ד,טו) – 'תיקן'. (וספיקא דאורייתא לחומרא. העיטור. והרמב"ם פסק לקולא. ערא"ש וב"י). רב אמר: כל העור כולו מציל בגלודה, חוץ מעור בית הפרסות. ר' יוחנן אמר: אפילו עור בית הפרסות. (מלבד לדעת ר"ש בן יהודה).

(בה"ג פסק כרב, וכתב שריו"ח הודה לו לבסוף). והרי"ף כתב שכיון שלא הוכרעה ההלכה בדבר, הרי זה ספק ויש להחמיר כשמואל, להצריך רוחב סלע על פני כל השדרה. ויש שפסקו להחמיר כדברי כולם, שיישאר עור בכל אותם מקומות. כ"כ הרמב"ם וכן נקט הר"ן לעיקר. והרא"ש פסק להלכה כר' יוחנן).

דף נו

צה. אלו טרפות בעוף ואלו כשרות?

תנח

טרפות שמנו חכמים בבהמה – כנגדן בעוף, (במה ששייך בו, אך יש אברים שיש בהם טרפות בבהמה ואינם קיימים כלל בעוף, כגון המסס ובית הכוסות. כמו כן ישנן טרפות שאינן מפורשות במשנה, שאינם כלולים בכלל הזה).

ויש דברים המטריפים בעוף שלא נמנו בבהמה:

הכתה חולדה (בשניה) על ראש העוף ונקבה בגולגלתו – חוששים לנקב קרום המוח. ויש בדיקה לדבר (כן מוסכם על דעת הכל למסקנא). ונחלקו הדעות כיצד בודקים; –

ע"י הכנסת היד דרך הפה ודחיפת המוח כלפי מעלה (כ"פ רש"י. וער"ף; בית הלוי ח"ב לג), לראות אם מבצבץ ממנו דרך הנקב (ר' יהודה; רב, שמואל, לוי וריש לקיש);

ע"י הכנסת עצם מארך (מסמר, מחט, או גבעול של חטה) דרך הנקב מלמעלה, לראות אם יהגור (לשון רש"י. כלומר: יגיה ויצא, כמו 'ויחגרו ממסגרותם') בקרום. (ר' נחמיה; רב אחא בר יעקב. ור' יוחנן אמר לבדוק ביד או במסמר, והיא דעה שלישית, אבל לר' נחמיה אין לבדוק ביד. עפ"י תוס');

ע"י עיון לאור השמש (רב שיזבי); ע"י חדירת מים לאותו מקום (רב יימר. וערש"י שני אופנים).

עוף של מים, ובכלל זה אווזים דידן (שהם תמיד במים. רש"י) – קרומם רך וחוששים בהם לכל שבר בגולגולת. גם אם אין נקב בקרום.

ניקב הקורקבן (עם כיס שלו, כדלעיל נו);

נפלה לאור ונחמרו בני מעיה, ונשתנה מראיהם אפילו בנקודה אחת (כדין נקב באותם אברים, שדינו במשהו. י"א שדוקא אם המראה עובר מעבר לעבר, שהרי אף נקב אינו מטריף אלא במפולש. ער"ן).

דהיינו: קורקבן לב כבד שנעשו ירוקים, (ככרתי. ראשונים). ואפילו היו אדומים ולאחר ששלקן הוריקו. אבל להפך, אם הוריקו ושלקם והאדימו – כשרים. וי"ג אחרת – ע' רבנו גרשום; רי"ף; ר"ן; העיטור. ואמנם הכבד אינו נפסל אלא בנטילה, ואף כאן בדין היה שאינו מטריף עד שיוריק כולו, אלא שריב"ל הורה שאם הוריק כנגד בני מעיים (במקום חיבורו להם. רשב"א) – טרפה, בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה. (נחלקו הראשונים כשלא ידוע שנפלה לאור, והוריק הכבד). וכן אם האדימו הדקין, שגוונם הטבעי הוא ירוק – טרפה.

דרסה אדם ברגליו, או שטרפה בכותל, או ריצצתה בהמה, ומפרכס, ויש לחוש לריסוק אברים – אם שהתה מעת לעת כשרה ע"י בדיקה פנימית (שלא נפסק חוט השדרה).

הכשרים בבהמה – כשרים בעוף.

ניקב הזפק – כשר. רבי אומר: אפילו ניטל. (נסתפקו בדעת ר' סימאי ור' צדוק, אם הורו למעשה כרבי אם לאו. ועלה ב'תיקו'). גגו של זפק – נידון כוושט לפסול בנקב. וממקום שמתחיל להימשך, להיות מיצר והולך (רש"י) – נידון כוושט.

יצאו בני מעיה ולא נקבו – כשרה, ובלבד שלא החזירו בהיפוך ובשינוי ממקומם הטבעי, (כי אז סופם לינקב ולירקב. תוס'). ונחלקו הפוסקים בדקין שנמצאו בפנים מהופכים; הש"ך סמך ע"ד הראב"ה להתיר, והאחרונים נטו להחמיר – וע' דעת כהן' לה).

נשתברו גפיה; נשתברו רגליה – מן הארכובה ולמטה. ואפילו למעלה – אם לא יצאה העצם החוצה; נמרטו כנפיה – כשרה. ר' יהודה אומר: נטלה הנוצה (= השכבה הדקה הסמוכה לבשר) – פסולה. (אם כי רוב הפוסקים נקטו להכשיר, טוב להחמיר לחוש לדעת הפוסקים כר' יהודה. עפ"י רמ"א).